

Ewa Szafraniec-Siluta

Politechnika Koszalińska

STRUKTURA AKTYWÓW TRWAŁYCH GOSPODARSTW ROLNYCH W POLSCE W LATACH 2004-2008

Streszczenie: Celem artykułu jest ocena zmian zachodzących w strukturze aktywów trwałych gospodarstw rolnych w Polsce w latach 2004-2008, a także w wartościach poszczególnych składników majątku, oraz wskazanie różnic zachodzących pomiędzy gospodarstwami usytuowanymi w różnych regionach Polski. Badania, poprzedzone kwerendą literatury, oparto na danych gromadzonych i publikowanych przez FADN. Struktura aktywów trwałych w poszczególnych regionach Polski pokrywa się ze średnią sytuacją w kraju. Najwyższy udział stanowią w niej budynki, następnie maszyny, urządzenia i środki transportu oraz ziemia, uprawy trwałe i kwoty produkcyjne. Najmniejszy udział w strukturze aktywów trwałych gospodarstw rolnych ogółem w Polsce, jak i w ujęciu regionalnym, stanowi stado podstawowe (pleć żeńska).

Słowa kluczowe: gospodarstwo rolne, majątek gospodarstwa rolnego, struktura aktywów trwałych gospodarstwa rolnego.

1. Wstęp

Działalność gospodarstw rolnych w dużym zakresie uzależniona jest od obszaru, na którym jest prowadzona. Ten specyficzny sektor gospodarki wciąż narażony jest na sezonowość oraz nieprzewidywalność, wynikającą między innymi z zagrożeń związanych ze zmiennością warunków atmosferycznych. Z pewnością wpływa to na strukturę zasobów rzeczowych gospodarstw rolnych. Środki trwałe w rolnictwie są niezbędne do wszelkich procesów wytwórczych. Ich zakres decyduje o efektywności funkcjonowania danego gospodarstwa. Nieustanny postęp techniczny, a także programy pomocowe skierowane do rolników powodują, iż coraz częściej gospodarze decydują się na modernizację swego majątku. Świadczą o tym wzrastające nakłady inwestycyjne w rolnictwie, które w 2005 roku wyniosły 2,4 mld zł, natomiast w 2008 roku osiągnęły wartość 4,0 mld zł¹.

¹ Wartość nakładów inwestycyjnych w rolnictwie w Polsce w cenach bieżących (w mld zł): 2005 – 2,40; 2006 – 3,0; 2007 – 3,60; 2008 – 4,0 [Poczta 2010, s. 12].

Celem artykułu jest ocena zmian w strukturze aktywów trwałych gospodarstw rolnych w Polsce, w kontekście wzrastających nakładów inwestycyjnych w rolnictwie, oraz wskazanie różnic zachodzących pomiędzy gospodarstwami usytuowanymi w różnych regionach Polski.

2. Metodyka badań

Badania przeprowadzono na podstawie raportów publikowanych w ramach polskiego FADN – Farm Accountancy Data Network (systemu zbierania i wykorzystywania danych rachunkowych gospodarstw rolnych)². Analizą objęto gospodarstwa rolne towarowe o wielkości ekonomicznej równej lub większej 2 ESU (ESU – Europejska Jednostka Wielkości). Wartość ta określana jest na podstawie sumy wartości standardowych nadwyżek bezpośrednich (SGM) wszystkich działalności występujących w danym podmiocie. Standardowa nadwyżka bezpośrednia jest nadwyżką wartości produkcji danej działalności rolniczej nad wartością kosztów bezpośrednich w przeciętnych dla danego regionu warunkach produkcji. Parametrem służącym do określania wielkości ekonomicznej gospodarstwa rolnego jest ESU. 1 ESU odpowiada równowartości 1200 euro [Goraj 2009, s. 8].

W ramach FADN wydzielono w Polsce cztery regiony: Pomorze i Mazury, Wielkopolskę i Śląsk, Mazowsze i Podlasie oraz Małopolskę i Pogórze. Pierwszy z nich, oznaczony numerem 785, obejmuje gospodarstwa rolne działające na terenie województw: warmińsko-mazurskiego, pomorskiego, zachodniopomorskiego oraz lubuskiego. Region Wielkopolska i Śląsk (numer 790) dotyczy województw: kujawsko-pomorskiego, wielkopolskiego, dolnośląskiego oraz opolskiego. Kolejny region, któremu przypisano numer 795, obejmuje województwa: podlaskie, mazowieckie, łódzkie oraz lubelskie. Pozostałe województwa, czyli śląskie, świętokrzyskie, małopolskie oraz podkarpackie zostały przyporządkowane do regionu Małopolska i Pogórze (numer 800). Badanie obejmuje lata 2004-2008³. Wszystkie dane przedstawione w opracowaniu są wartościami przeciętnymi dla rozpatrywanych grup gospodarstw rolnych.

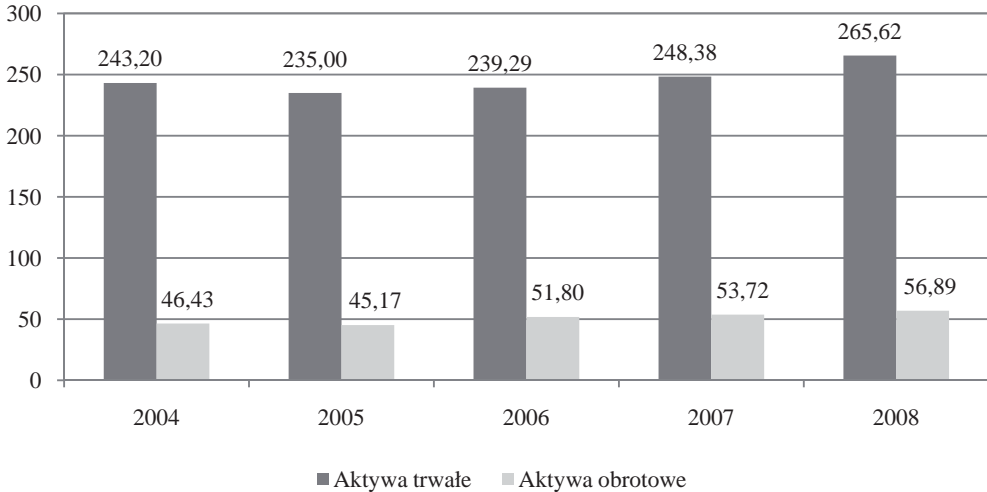
3. Majątek gospodarstw rolnych w Polsce

Struktura majątkowa przedsiębiorstw w dużej mierze zależy od branży, w której funkcjonuje dany podmiot. Posiadane zasoby rzeczowe uzależnione są od rodza-

² Podstawą prawną polskiego FADN jest Ustawa z dnia 29 listopada 2000 roku o zbieraniu i wykorzystywaniu danych rachunkowych z gospodarstw rolnych, DzU 2001, nr 3, poz. 20 z późn. zm., a gromadzenie i przedstawianie danych zlecono Instytutowi Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej.

³ Sprawozdania z lat 2004-2005 dotyczą indywidualnych gospodarstw rolnych, natomiast pozostałe również tych posiadających osobowość prawną.

ju produkcji, w której specjalizuje się dane gospodarstwo. Ponadto fakt, iż główny czynnik produkcji, jakim jest ziemia, charakteryzuje się niemobilnością, wymusza na rolnikach konieczność posiadania odpowiednich maszyn i urządzeń oraz środków transportu. Gospodarstwa rolne w Polsce charakteryzują się wysokim udziałem aktywów trwałych w strukturze aktywów. Ich wartość znacznie przewyższa aktywa obrotowe (rys. 1).

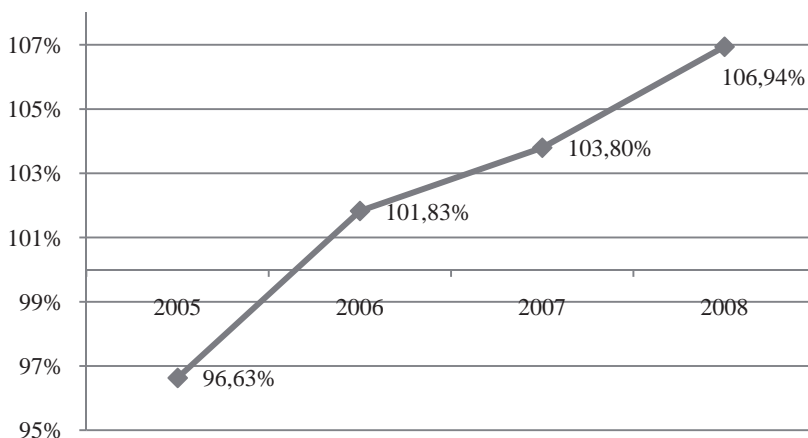
Rys. 1. Aktywa trwałe oraz obrotowe gospodarstw rolnych według wartości przeciętnych w Polsce (w tys. zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych FADN.

Wartość aktywów trwałych według wartości przeciętnej w całym badanym okresie wynosiła ponad 230 tys. zł, co stanowiło ponad 80% średniego majątku. Wynika to z nastawienia produkcyjnego rolników. Aktywa trwałe są niezbędne do zachodzących procesów wytwórczych. Ukierunkowanie na produkcję zarówno roślinną, jak i zwierzęcą, wymaga posiadania odpowiedniego zaplecza rzeczowego. Tym samym we wszystkich regionach Polski średnia wartość aktywów trwałych przewyższa wartość aktywów obrotowych.

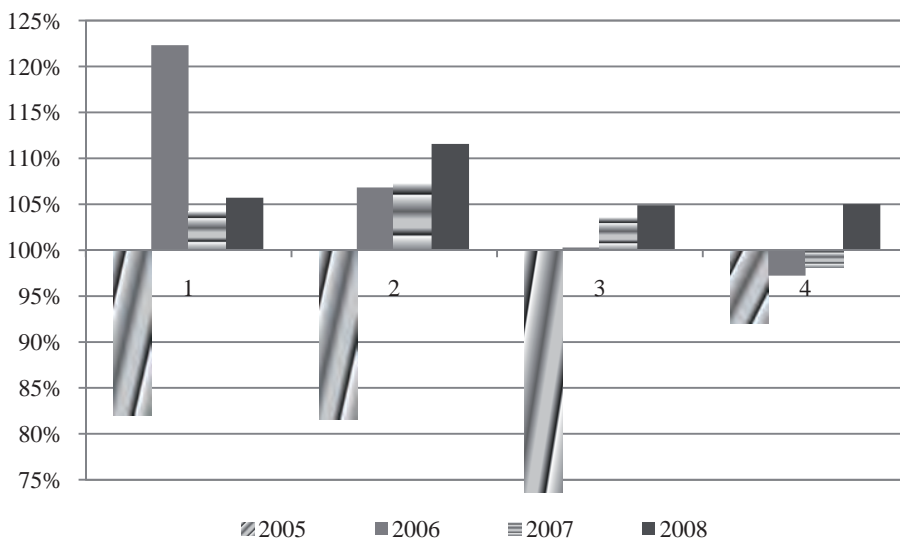
4. Ocena zmian wartości aktywów trwałych gospodarstw rolnych

Zgodnie z zasadami ewidencji polskiego FADN aktywa trwałe gospodarstw rolnych ewidencjonowane są według wartości bieżącej netto [Goraj, Mańko 2009, s. 122]. Tym samym wzrost wartości danej grupy składników majątkowych oznacza zrealizowane inwestycje rzeczowe. Dynamikę zmian przeciętnej wartości aktywów trwałych gospodarstw rolnych w Polsce przedstawiono na rys. 2.

Rys. 2. Dynamika zmian aktywów trwałych gospodarstw rolnych według wartości przeciętnej w Polsce (baza odniesienia – rok poprzedni)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych FADN.

Legenda: 1 – Pomorze i Mazury; 2 – Wielkopolska i Śląsk; 3 – Mazowsze i Podlasie; 4 – Małopolska i Pogórze

Rys. 3. Dynamika zmian aktywów trwałych gospodarstw rolnych według wartości przeciętnej w Polsce w ujęciu regionalnym (baza odniesienia – rok poprzedni)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych FADN.

Zasoby aktywów trwałych gospodarstw rolnych, ujęte według wartości przeciętnej, wzrastały od 2006 roku. Oznacza to, iż rolnicy w coraz większym stopniu unowocześniają swój majątek. Dzięki realizowanym inwestycjom mogą zapewnić gospodarstwu trwałość i sprawność ekonomiczną – poprzez doskonalenie jakości i wydajności produkcji, wprowadzanie nowych technologii i modernizację środków trwałych. Działania te stają się szansą na sprostanie konkurencyjności gospodarstw pomiędzy różnymi regionami Polski. Tym samym zauważalne są różnice w przyroście aktywów trwałych według wartości przeciętnej pomiędzy regionami (rys. 3).

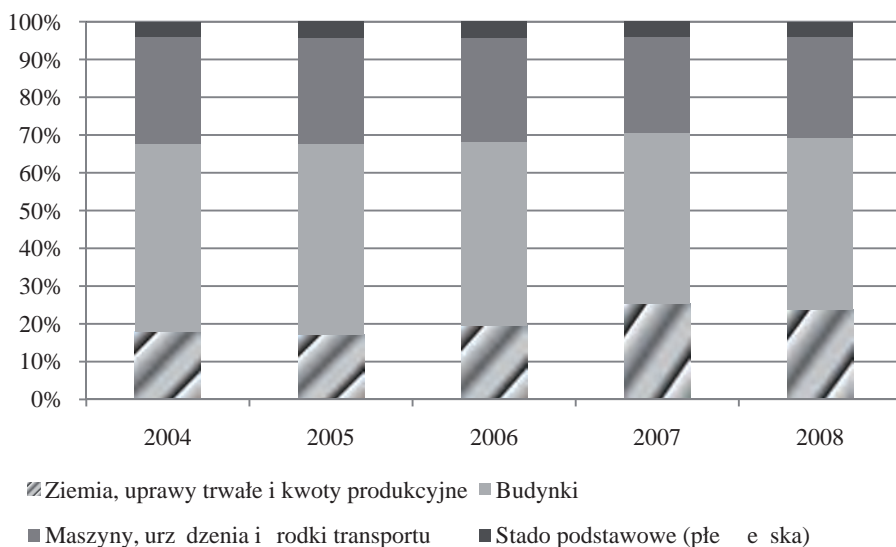
W 2005 roku w gospodarstwach położonych we wszystkich regionach Polski wartość aktywów trwałych według danych przeciętnych była niższa niż w roku poprzednim. Najmniejszy spadek wystąpił w przypadku gospodarstw Małopolski i Pogórza, jednak wartość majątku trwałego dla gospodarstw tego regionu zwiększyła się w stosunku do roku poprzedniego dopiero w 2008 roku. W pozostałych regionach wzrastała corocznie od 2006 roku. Prawdopodobnie wynika to z faktu, iż w regionie Małopolska i Pogórze występują gospodarstwa rolne o słabej sile ekonomicznej. Rolnicy mogą mieć problem z pozyskaniem kapitału obcego niezbędnego do realizacji inwestycji.

Czynnikiem skłaniającym rolników do procesów inwestycyjnych staje się często pomoc płynąca z Unii Europejskiej. Od 1 maja 2005 roku do 31 stycznia 2010 roku dzięki wspólnej polityce rolnej do polskich gospodarstw rolnych wpłynęła kwota przekraczająca 75 mld zł [Poczta 2010, s. 41]. Aby uzyskać dofinansowanie inwestycji ze środków unijnych, konieczne jest jednak wniesienie wkładu własnego. Możliwość skorzystania z pomocy ograniczona jest w czasie, co wyklucza długoterminową akumulację kapitału, charakterystyczną dla inwestycji w tym sektorze. Rolnicy zatem decydują się na finansowanie zewnętrzne. Jednakże znaczna część z nich nie posiada zdolności kredytowej [Wasąg 2009, s. 272]. Prawdopodobnie dotyczy to w większym stopniu gospodarstw generujących niską standardową nadwyżkę bezpośrednią. Ich dostęp do obcych źródeł finansowania może być zatem ograniczony. Tym bardziej iż zaciągnięcie kredytu wiąże się z wypełnianiem zestawień finansowych, co okazuje się trudne dla rolników. Skuteczność w przechodzeniu wielostopniowych procedur i wymagań, stawianych przez instytucje finansowe krajowe i unijne, świadczy o możliwościach rozwojowych, zarówno gospodarstw, jak i ich właścicieli [Stefko 2008, s. 141-142]. Gospodarstwa większe i sprawniejsze ekonomicznie są w stanie efektywniej ubiegać się o finansowanie inwestycji z wewnętrznych źródeł, tym samym częściej korzystają z pomocy finansowej w ramach wspólnej polityki rolnej Unii Europejskiej, powiększając wartość swego majątku.

5. Struktura aktywów trwałych gospodarstw rolnych w Polsce

Aktywa trwale gospodarstwa rolnego są niezbędne do wszczęcia wszelkich procesów produkcyjnych. Zgodnie z zasadami rachunkowymi stosowanymi przez rolników objętych badaniem przez FADN wyróżnia się 4 podstawowe grupy aktywów

trwałych: ziemię, uprawy trwałe i kwoty produkcyjne; budynki; maszyny, urządzenia i środki transportu oraz stado podstawowe (pleć żeńska). Strukturę średniej wartości aktywów trwałych gospodarstw w Polsce przedstawiono na rys. 4.

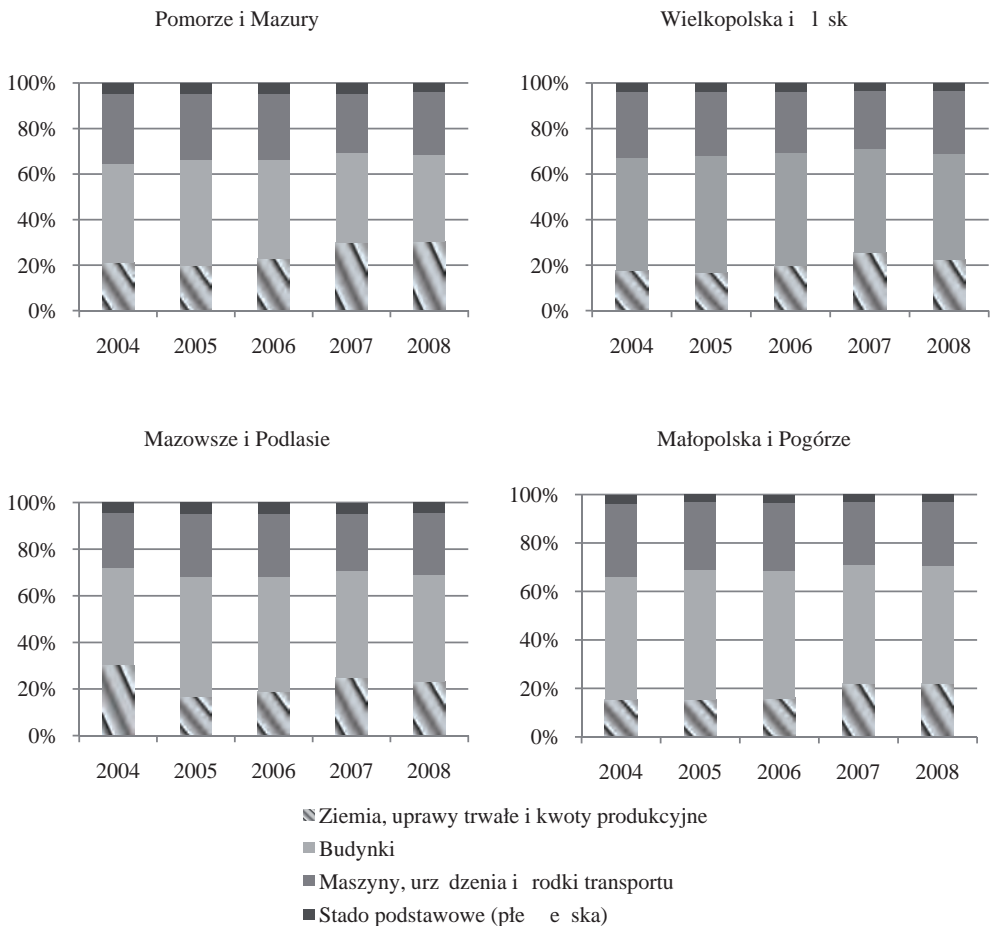
Rys. 4. Struktura przeciętnych wartości aktywów trwałych gospodarstw rolnych w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych FADN.

Najwyższy, blisko 50-procentowy udział w strukturze aktywów trwałych gospodarstw rolnych w Polsce, w całym badanym okresie, stanowiły budynki oraz ich trwałe wyposażenie. Ten składnik majątku odgrywa ważną rolę w funkcjonowaniu gospodarstw rolnych, budynki stanowią bowiem niezbędną osłonę dla wszelkich procesów produkcyjnych, niezależnie od typu gospodarstwa. Służą one do przechowywania gotowych produktów czy osłony zwierząt lub roślin, a także pełnią funkcję garaży i magazynów. Wysoki udział budynków według wartości przeciętnych w aktywach trwałych gospodarstw rolnych w Polsce uwarunkowany jest także warunkami klimatycznymi kraju. Zatem tendencje zachodzące w skali całego kraju mają swoje odzwierciedlenie w poszczególnych regionach. We wszystkich budynki stanowią najwyższy udział w strukturze aktywów trwałych (rys. 5).

W latach 2004-2006 około 30% aktywów gospodarstw rolnych według wartości przeciętnej w Polsce, a także w poszczególnych regionach stanowiły maszyny, urządzenia i środki transportu. Od 2007 r. ich udział nieznacznie zmniejszył się na rzecz ziemi, upraw trwałych i kwot produkcyjnych.

Maszyny i urządzenia stanowią podstawowe narzędzie pracy rolnika. Do kategorii tej zaliczane są: maszyny, ciągniki, samochody osobowe i ciężarówki, sprzęt nawadniający [Goraj i in. 2009, s. 26]. Posiadane środki techniczne wpływają na

Rys. 5. Struktura przeciętnych aktywów trwałych gospodarstw rolnych w Polsce w ujęciu regionalnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych FADN.

efektywność produkcji rolnej. Ponadto środki transportu umożliwiają rolnikom korzystanie z ziemi, często położonej w dużej odległości od domu rolnika. Postęp techniczny daje rolnikom możliwość uczynienia pracy łatwiejszą, pozwala na znaczne oszczędności czasu oraz zmniejszenie kosztów jednostkowych produkcji [Szuk 2009, s. 199]. Okres użytkowania części maszyn i urządzeń jest stosunkowo krótki, w porównaniu chociażby z ziemią rolniczą, niemniej jednak grupa ta stanowi duży udział w strukturze aktywów trwałych rolników.

Ziemia w gospodarstwach rolnych jest podstawowym czynnikiem posiadającym naturalną zdolność produkcyjną. Jej udział łącznie z urządzeniami melioracyjnymi, uprawami trwałymi, kwotami i innymi przypisanymi prawami w aktywach trwałych

gospodarstw rolnych według wartości przeciętnej w Polsce wahał się w badanym okresie w granicach od 18% do 25%. Posiadane grunty wskazują na możliwości produkcyjne gospodarstw, a od czasu objęcia Polski wspólną polityką rolną Unii Europejskiej stały się także miernikiem uzyskiwanych dopłat bezpośrednich. Mogło wpłynąć to na wzrost udziału ziemi w aktywach trwałych rolników.

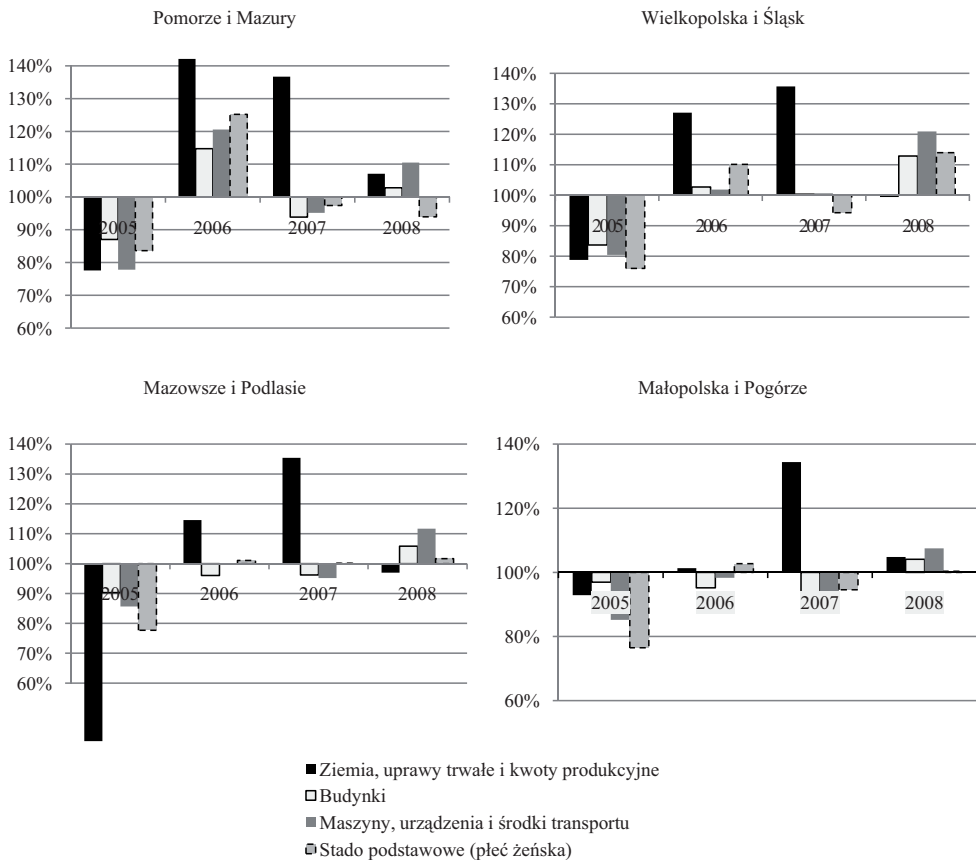
Składnikiem, którego udział w aktywach trwałych był najmniejszy, jest stado podstawowe, do którego zalicza się: jałówki cielne, krowy mleczne, inne krowy w okresie rozrodu, matki kozie i owcze oraz lochy. Jego średnia wartość w gospodarstwach rolnych w Polsce, w całym badanym okresie, stanowiła 4% aktywów trwałych według wartości przeciętnej. Stado podstawowe stanowi także produkcyjną część majątku rolników, zapewniającą uzyskiwanie produktów pochodzenia zwierzęcego.

Struktura aktywów trwałych w poszczególnych regionach Polski pokrywa się ze średnią sytuacją dla kraju. Najwyższy udział stanowią w niej budynki, następnie maszyny, urządzenia i środki transportu oraz ziemia, uprawy trwałe i kwoty produkcyjne. Najmniejszy udział w strukturze aktywów trwałych gospodarstw rolnych, zarówno ogółem w Polsce, jak i w ujęciu regionalnym, stanowi stado podstawowe (pleć żeńska).

6. Zmiany w wartościach składników aktywów trwałych gospodarstw rolnych w Polsce

Struktura aktywów trwałych gospodarstw rolnych w Polsce w badanym okresie nie ulegała dużym zmianom, a proporcje pomiędzy składnikami majątku były podobne w poszczególnych regionach. Mimo tego inwestycje rzeczowe rolników, przedstawione w postaci zmian wartości aktywów trwałych, różniły się w poszczególnych regionach (rys. 6).

W 2005 r. widoczny jest spadek wartości wszystkich składników aktywów trwałych gospodarstw rolnych w poszczególnych regionach według danych przeciętnych, w stosunku do roku poprzedniego. Być może wynikało to z procesów dostosowawczych polskiego rolnictwa do wymogów Unii Europejskiej. Z przeprowadzonych badań wynika, iż większość rolników w 2005 r. deklarowała, iż otrzymane dopłaty bezpośrednie przeznaczy na cele inwestycyjne: zakup środków produkcji oraz modernizację gospodarstw rolnych [Gorlach, Nowak 2010, s. 155]. Prawdopodobnie podejmowane procesy inwestycyjne zaowocowały przyrostem wartości aktywów trwałych w kolejnych okresach. W 2006 r. największe zmiany zachodziły w gospodarstwach rolnych Pomorza i Mazur, a także Wielkopolski i Śląska. W gospodarstwach rolnych Mazowsza i Podlasia oraz Małopolski i Pogorza średnia wartość budynków w stosunku do roku poprzedniego malała, a wzrost wartości pozostałych składników majątku był niższy niż w pozostałych obszarach. Prawdopodobnie tempo inwestycji w tych rejonach podyktowane było niższym wykorzystaniem środków, możliwych do uzyskania z programu rozwoju obszarów wiejskich na lata

Rys. 6. Dynamika zmian składników aktywów trwałych gospodarstw rolnych według wartości przeciętnej i w Polsce oraz w ujęciu regionalnym (baza odniesienia – rok poprzedni)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych FADN.

2004-2006 [Gorlach, Nowak 2010, s.156]. Wykorzystane kwoty w przeliczeniu na jedno gospodarstwo, były znacznie wyższe w województwach podporządkowanych do regionów Pomorze i Mazury oraz Wielkopolska i Śląsk.

Począwszy od 2006 r. widoczny jest wzrost zasobów ziemi posiadanych przez gospodarstwa rolne. Ujemna dynamika wystąpiła tylko w regionie Wielkopolska i Śląsk oraz Mazowsze i Podlasie w 2008 roku. Wzrost średniej wartości ziemi może wynikać ze zmian ewidencyjnych gruntów ornych. Niemniej jednak członkostwo Polski w Unii Europejskiej oraz możliwość korzystania z dopłat bezpośrednich, których wysokość jest uzależniona od posiadanych zasobów ziemi, spowodowała, iż rolnicy inwestują w ziemię. Dzięki niej mają możliwość osiągania wyższych dochodów [Sadowski 2008], co powoduje także wzrost wartości cen gruntów.

Wzrost wartości posiadanych maszyn rolniczych świadczy o poprawie zaplecza rzeczowego rolników. We wszystkich regionach Polski w 2008 r. wystąpiły inwestycje, których efektem były nowe bądź zmodernizowane urządzenia czy też środki transportu. O rozwoju gospodarstw w tym zakresie świadczy m.in. fakt, iż w 2008 r. oraz w 2009 r. firmy leasingowe sfinansowały maszyny rolnicze o wartości przekraczającej 1 mld zł [Szafraniec-Siluta 2010, s. 185].

Inwestycje rzeczowe gospodarstw rolnych w Polsce zwiększyły się, o czym świadczą zmiany w aktywach trwałych według wartości przeciętnej oraz wartość nakładów inwestycyjnych. Choć w poszczególnych regionach ich zakres różni się, jednak struktura majątku pozostaje bez większych zmian. Proporcje pomiędzy poszczególnymi składnikami aktywów trwałych są bardzo zbliżone we wszystkich regionach Polski wyodrębnionych w ramach FADN.

7. Zakończenie

Przeprowadzone badania pozwoliły na sformułowanie następujących wniosków ogólnych:

- Gospodarstwa rolne w Polsce charakteryzują się wysokim udziałem aktywów trwałych w strukturze aktywów. Ich przeciętna wartość według danych przeciętnych w całym badanym okresie wynosiła ponad 80% średniego majątku.
- We wszystkich regionach Polski, średnia wartość aktywów trwałych przewyższa aktywa obrotowe.
- Zasoby aktywów trwałych gospodarstw rolnych, ujęte według wartości przeciętnej, wzrastały od 2006 roku.
- Struktura aktywów trwałych w poszczególnych regionach Polski pokrywa się ze średnią sytuacją dla kraju. Najwyższy udział stanowią w niej budynki, następnie maszyny, urządzenia i środki transportu oraz ziemia, uprawy trwałe i kwoty produkcyjne. Najmniejszy udział w strukturze aktywów trwałych gospodarstw rolnych ogółem w Polsce oraz w ujęciu regionalnym stanowi stado podstawowe (płć żeńska).

Literatura

- Bańkowska K., *Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2006 roku. Region FADN 795 Mazowsze i Podlasie. Część I. Wyniki standardowe*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2008.
- Brzezick R., Mikołajczyk I., Wituszyńska A., *Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2007 (2008) roku. Region FADN 785 Pomorze i Mazury. Część I. Wyniki standardowe*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2009 (2010).

- Czarnota P., Tarasiuk R., *Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2006 roku. Region FADN 800 Małopolska i Pogórze. Część I. Wyniki standardowe*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2008.
- Goraj L., Mańko S., *Rachunkowość i analiza ekonomiczna w indywidualnym gospodarstwie rolnym*, Difin, Warszawa 2009.
- Goraj L. i in., *Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2008 roku. Część I. Wyniki standardowe*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2009.
- Goraj L., Osuch D., Płonka R., *Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2006 (2007) roku. Część I. Wyniki standardowe*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2007 (2008).
- Gorlach K., Nowak P., *Co dała integracja europejska polskiej wsi?*, [w:] *Polska Wieś 2010. Raport o stanie wsi*, Fundacja na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2010.
- Mikołajczyk I., Zmarzłowski K., *Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2006 roku. Region FADN 785 Pomorze i Mazury. Część I. Wyniki standardowe*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2008.
- Olewnik E., Smolik A., *Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2007 (2008) roku. Region FADN 790 Wielkopolska i Śląsk. Część I. Wyniki standardowe*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2009 (2010).
- Osuch D., Zmarzłowski K., *Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2007 (2008) roku. Region FADN 795 Mazowsze i Podlasie. Część I. Wyniki standardowe*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2009, 2010.
- Poczta W., *Przemiany w rolnictwie*, w: *Polska Wieś 2010. Raport o stanie wsi*, Fundacja na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2010.
- Sadowski H., *Ziemia rolna może zdrożeć kilkakrotnie*, <http://www.polskatimes.pl/pieniadze/nieruchomosci/56431,ziemia-rolna-moze-zdrozec-kilkakrotnie,id,t.html>, 2008 (5.01.2010).
- Smolik A., *Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2006 roku. Region FADN 790 Wielkopolska i Śląsk. Część I. Wyniki standardowe*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2008.
- Stefko O., *Aktywność inwestycyjna i umiejętność pozyskania kapitału obcego jako warunki rozwoju i podnoszenia konkurencyjności gospodarstw indywidualnych w Polsce*, „Journal of Agribusiness and Rural Development” 2008, no. 2(8).
- Szafraniec-Siluta E., *Ocena finansowania inwestycji rolniczych leasingiem*, [w:] *Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej*, Zeszyty Naukowe Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie nr 82, Warszawa 2010.
- Szuk T., *Inwestycje maszynowe w wybranych gospodarstwach rolnych Dolnego Śląska*, „Inżynieria Rolnicza” 2009, nr 8(117).
- Tarasiuk R., *Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2007(2008) roku. Region FADN 800 Małopolska i Pogórze. Część I. Wyniki standardowe*, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2009 (2010).
- Wasag Z., *Wpływ dofinansowania unijnego na modernizację techniczną gospodarstw rolnych w Polsce*, „Inżynieria Rolnicza” 2009, nr 8(117).

Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne uczestniczące w Polskim FADN w 2004 (2005) roku. Część I. Wyniki standardowe, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2006.

Wyniki standardowe uzyskane przez indywidualne gospodarstwa rolne prowadzące rachunkowość w 2005 roku, Wyniki z regionu FADN 785 Pomorze i Mazury (FADN 790 Wielkopolska i Śląsk, FADN 795 Mazowsze i Podlasie, FADN 800 Małopolska i Pogórze), Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2006.

Wyniki uzyskane przez gospodarstwa rolne prowadzące rachunkowość w 2004 roku. Wyniki reprezentatywne dla regionu FADN 785 Pomorze i Mazury (FADN 790 Wielkopolska i Śląsk, FADN 795 Mazowsze i Podlasie, FADN 800 Małopolska i Pogórze), Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2006.

STRUCTURE OF POLISH FARMS ASSETS IN THE YEARS 2004-2008

Summary: This article aims to assess the changes in the structure of farms fixed assets in Poland in 2004-2008, and in the values of individual parts of assets, and more to indicate the differences occurring among farms located in different Polish regions. The studies preceded by a literature review are based on information collected and published by the FADN. The structure of assets in various Polish regions coincide with the average situation for the whole country. Buildings constitute the highest share in it, followed by machinery, equipment, means of transport and land, permanent crops and production quotas. The (female) livestock constitute the smallest share in the assets of farms throughout Poland, as well as in terms of regions.